

HOÀN THIỆN QUY TRÌNH KẾ TOÁN CHI PHÍ ĐỂ THÍCH ỨNG VỚI ÁP LỰC TĂNG GIÁ ĐẦU VÀO VÀ LẠM PHÁT

● TRẦN THỊ HỒNG VÂN

Khoa Kế toán Kiểm toán, Trường Đại học Kinh tế - Kỹ thuật công nghiệp

DOI: <https://doi.org/10.62831/202602056>

TÓM TẮT:

Trong bối cảnh chi phí đầu vào tăng và áp lực lạm phát vẫn hiện hữu trong năm 2025, việc hoàn thiện quy trình kế toán chi phí là yếu tố then chốt để doanh nghiệp kiểm soát chi phí, tính giá thành chính xác và ra quyết định kịp thời. Bài báo trình bày thực trạng chi phí và lạm phát tại Việt Nam năm 2025, phân tích vai trò và nội dung cần thiết trong quy trình kế toán chi phí, đồng thời đề xuất giải pháp hoàn thiện nhằm nâng cao hiệu quả quản trị trong doanh nghiệp.

Từ khóa: kế toán chi phí, quy trình kế toán, chi phí đầu vào, lạm phát, doanh nghiệp.

1. Đặt vấn đề

Tình hình chi phí sản xuất và quản trị nội bộ doanh nghiệp Việt Nam trong năm 2025 chịu ảnh hưởng ngày càng rõ rệt của biến động giá cả trên thị trường toàn cầu và trong nước. Theo Báo cáo tình hình kinh tế - xã hội quý IV và cả năm 2025 do Cục Thống kê công bố, chỉ số giá sản xuất ngành dịch vụ tăng 5,09% so với năm trước, trong khi chỉ số giá sản xuất ngành nông nghiệp và công nghiệp cũng tăng lần lượt 4,01% và 2,55%, phản ánh xu hướng gia tăng chi phí đầu vào trên diện rộng. Cùng với đó, chỉ số giá đầu vào sản xuất tăng 4,36% so với cùng kỳ năm 2024, cho thấy chi phí nguyên nhiên vật liệu và nhiên liệu phục vụ sản xuất tăng lên đáng kể, đặt ra nhiều thách thức trong việc kiểm soát chi phí cho doanh nghiệp.

Trong bối cảnh chi phí sản xuất biến động này, doanh nghiệp không chỉ đối mặt với áp lực gia tăng giá nguyên vật liệu và dịch vụ đầu vào, mà còn

phải cân nhắc tới chi phí nhân công, chi phí vận tải và các yếu tố khác ảnh hưởng đến giá thành sản phẩm. Những biến động này tác động sâu rộng đến hiệu quả hoạt động kinh doanh và cạnh tranh trên thị trường. Trong thực tế, nếu doanh nghiệp không xây dựng được quy trình kế toán chi phí khoa học và cập nhật kịp thời với sự thay đổi của môi trường kinh tế, thì việc phản ánh đầy đủ các khoản chi phí phát sinh, đánh giá hiệu quả chi phí và đưa ra quyết định quản trị đúng đắn sẽ trở nên khó khăn. Quy trình kế toán chi phí hiện nay tại nhiều doanh nghiệp còn mang tính thủ công, thiếu hệ thống rõ ràng cho các bước thu thập - tập hợp - phân bổ chi phí, khiến thông tin kế toán chi phí chưa thực sự hữu ích cho việc kiểm soát nội bộ và hoạch định chiến lược.

Do vậy, nghiên cứu hoàn thiện quy trình kế toán chi phí để thích ứng với áp lực tăng giá đầu vào trong năm 2025 là yêu cầu cấp thiết, giúp doanh

ngành phản ứng linh hoạt, kiểm soát chi phí hiệu quả và nâng cao năng lực cạnh tranh trong môi trường kinh tế biến động hiện nay.

2. Thực trạng quy trình kế toán chi phí và yêu cầu hoàn thiện để thích ứng với áp lực tăng giá đầu vào và lạm phát tại doanh nghiệp Việt Nam

Những con số được công bố trong báo cáo của Cục Thống kê như chỉ số giá sản xuất sản phẩm nông, lâm nghiệp và thủy sản tăng 4,01% so với năm trước, chỉ số giá sản xuất sản phẩm công nghiệp tăng 2,55% và chỉ số giá sản xuất dịch vụ tăng 5,09%, chỉ số giá nguyên nhiên vật liệu dùng cho sản xuất tăng 4,36% so với năm trước phản ánh xu hướng tăng chung của chi phí nguyên vật liệu, nhiên liệu và các yếu tố hỗ trợ sản xuất. Bên cạnh đó, những con số này còn gợi mở thách thức mà doanh nghiệp phải đối mặt khi sử dụng thông tin kế toán chi phí để phản ánh thực tế sản xuất. Việc chi phí tăng lên ở nhiều khâu như nguyên vật liệu trung gian, năng lượng, chi phí dịch vụ logistics và nhân công đã làm tăng tổng chi phí sản xuất, gây áp lực lên biên lợi nhuận và quyết định giá bán.

Thực tế này tạo ra nhu cầu cấp thiết phải theo dõi chi phí theo thời gian thực và phân tích chi tiết theo từng bộ phận sản xuất, sản phẩm, thay vì chỉ ghi nhận đại trà theo kỳ kế toán. Điều này đòi hỏi quy trình kế toán chi phí phải được thiết kế theo hướng linh hoạt, chính xác hơn và gắn chặt với yêu cầu quản trị nội bộ.

Thực trạng phổ biến là quy trình kế toán chi phí vẫn được tổ chức theo hướng truyền thống, tập trung nhiều vào yêu cầu tuân thủ chế độ kế toán hơn là phục vụ kiểm soát chi phí và ra quyết định quản trị. Việc phân loại chi phí tại không ít doanh nghiệp chủ yếu dựa trên yếu tố chi phí theo quy định, chưa gắn chặt với mục tiêu quản trị như phân tích biến phí và định phí, chi phí kiểm soát được và không kiểm soát được. Khi chi phí đầu vào tăng nhanh, cách phân loại này khiến doanh nghiệp gặp khó khăn trong việc xác định nguyên nhân biến động chi phí và lựa chọn biện pháp ứng phó phù hợp. Hệ quả là thông tin kế toán chi phí cung cấp cho nhà quản trị thường mang tính tổng hợp, thiếu chiều sâu phân tích và không đủ cơ sở để xây dựng các kịch bản điều chỉnh sản xuất - kinh doanh.

Công tác tập hợp chi phí cũng bộc lộ nhiều hạn chế. Tại nhiều doanh nghiệp sản xuất và dịch vụ, chi phí phát sinh được ghi nhận theo kỳ kế toán mà chưa được theo dõi chi tiết theo trung tâm chi phí hoặc theo từng công đoạn, từng sản phẩm. Khi giá đầu vào biến động, sự thiếu chi tiết này làm giảm khả năng nhận diện những khâu phát sinh chi phí bất hợp lý hoặc những yếu tố làm gia tăng giá thành ngoài dự kiến. Điều này đặc biệt bất lợi trong bối cảnh doanh nghiệp cần phản ứng nhanh để điều chỉnh định mức tiêu hao, thay đổi nhà cung ứng hoặc tối ưu hóa quy trình sản xuất nhằm hạn chế tác động của lạm phát chi phí.

Bên cạnh đó, phương pháp phân bổ chi phí gián tiếp tại nhiều doanh nghiệp vẫn còn mang tính ước lượng đơn giản, dựa trên các tiêu thức phân bổ truyền thống như sản lượng hoặc chi phí trực tiếp. Khi chi phí chung tăng nhanh, đặc biệt là chi phí năng lượng, khấu hao và chi phí quản lý, việc sử dụng các tiêu thức phân bổ thiếu linh hoạt có thể dẫn đến sai lệch đáng kể trong xác định giá thành sản phẩm. Giá thành không phản ánh đúng mức tiêu hao thực tế sẽ làm giảm độ tin cậy của thông tin kế toán chi phí, từ đó ảnh hưởng đến các quyết định về định giá, lựa chọn sản phẩm trọng điểm và chiến lược thị trường.

Những hạn chế trên cho thấy, quy trình kế toán chi phí tại nhiều doanh nghiệp Việt Nam chưa được thiết kế để thích ứng hiệu quả với áp lực tăng giá đầu vào và lạm phát. Do đó, yêu cầu hoàn thiện quy trình kế toán chi phí không chỉ xuất phát từ mục tiêu nâng cao chất lượng thông tin kế toán, mà còn gắn liền với yêu cầu sống còn về kiểm soát chi phí và bảo toàn lợi nhuận trong môi trường kinh doanh biến động.

3. Yêu cầu và giải pháp hoàn thiện quy trình kế toán chi phí để thích ứng với áp lực tăng giá đầu vào và lạm phát

Việc hoàn thiện quy trình kế toán chi phí trước hết cần được nhìn nhận từ khâu tổ chức phân loại chi phí theo hướng phục vụ quản trị. Doanh nghiệp cần mở rộng cách tiếp cận phân loại chi phí, kết hợp giữa yêu cầu của kế toán tài chính và nhu cầu của kế toán quản trị. Khi chi phí đầu vào có xu hướng tăng, việc phân biệt rõ chi phí biến đổi và chi

phí cố định giúp doanh nghiệp đánh giá chính xác mức độ ảnh hưởng của biến động giá đến lợi nhuận. Đồng thời, việc xác định các khoản chi phí có thể kiểm soát và không thể kiểm soát ở từng bộ phận sẽ tạo cơ sở cho việc giao trách nhiệm và đánh giá hiệu quả quản lý chi phí trong toàn doanh nghiệp.

Song song với đó, quy trình tập hợp chi phí cần được hoàn thiện theo hướng chi tiết hóa đối tượng tập hợp chi phí. Việc tổ chức theo dõi chi phí theo trung tâm trách nhiệm, theo công đoạn sản xuất hoặc theo nhóm sản phẩm sẽ giúp doanh nghiệp kịp thời phát hiện những điểm nghẽn chi phí phát sinh do biến động giá đầu vào. Cách tiếp cận này đặc biệt hữu ích trong điều kiện lạm phát chi phí, bởi nó cho phép nhà quản trị nhanh chóng xác định bộ phận hoặc hoạt động chịu tác động mạnh nhất, từ đó đưa ra các biện pháp điều chỉnh phù hợp như thay đổi định mức, cải tiến quy trình hoặc đàm phán lại với nhà cung ứng.

Hoàn thiện phương pháp phân bổ chi phí gián tiếp cũng là yêu cầu quan trọng để nâng cao độ chính xác của thông tin kế toán chi phí. Khi các khoản chi phí chung ngày càng chiếm tỷ trọng lớn trong tổng chi phí sản xuất, doanh nghiệp cần lựa chọn các tiêu thức phân bổ phản ánh sát hơn mối quan hệ giữa chi phí và đối tượng chịu chi phí. Việc áp dụng các tiêu thức dựa trên mức độ sử dụng nguồn lực, thời gian hoạt động hoặc cường độ tiêu hao sẽ giúp giá thành sản phẩm phản ánh đúng thực chất chi phí, từ đó hỗ trợ hiệu quả cho quyết định định giá và lựa chọn danh mục sản phẩm trong bối cảnh giá đầu vào tăng cao.

Một nội dung không thể tách rời trong quá trình hoàn thiện quy trình kế toán chi phí là tăng cường tính kịp thời và hữu ích của thông tin cung cấp cho nhà quản trị. Khi lạm phát và biến động giá diễn ra nhanh, thông tin chi phí nếu chỉ được tổng hợp định kỳ theo quý hoặc theo năm sẽ không đáp ứng yêu cầu điều hành. Doanh nghiệp cần tổ chức quy trình kế toán chi phí theo hướng cung cấp báo cáo chi phí linh hoạt hơn, gắn với các chỉ tiêu cảnh báo sớm về biến động chi phí. Điều này giúp nhà quản trị chủ động xây dựng các kịch bản ứng phó thay vì phản ứng bị động khi chi phí đã vượt quá ngưỡng kiểm soát.

Ngoài ra, hoàn thiện quy trình kế toán chi phí còn đòi hỏi sự gắn kết chặt chẽ giữa bộ phận kế toán và các bộ phận chức năng khác trong doanh nghiệp. Thông tin về định mức tiêu hao, kế hoạch sản xuất, hợp đồng mua nguyên vật liệu và thay đổi về công nghệ cần được cập nhật thường xuyên vào hệ thống kế toán chi phí. Sự phối hợp này giúp quy trình kế toán chi phí phản ánh kịp thời những thay đổi trong hoạt động sản xuất kinh doanh, đặc biệt khi doanh nghiệp phải điều chỉnh chiến lược để thích ứng với áp lực tăng giá đầu vào.

Từ thực trạng và yêu cầu trên, có thể thấy việc hoàn thiện quy trình kế toán chi phí không phải là sự điều chỉnh mang tính kỹ thuật đơn lẻ, mà là quá trình tái cấu trúc toàn diện cách thức thu thập, xử lý và cung cấp thông tin chi phí trong doanh nghiệp. Khi được tổ chức khoa học và phù hợp với điều kiện kinh tế mới, quy trình kế toán chi phí sẽ trở thành công cụ hữu hiệu giúp doanh nghiệp Việt Nam kiểm soát tác động của lạm phát, nâng cao hiệu quả sử dụng nguồn lực và củng cố năng lực cạnh tranh trong bối cảnh chi phí đầu vào tiếp tục chịu nhiều áp lực gia tăng.

Trước hết, doanh nghiệp cần hoàn thiện cách thức phân loại chi phí theo hướng phục vụ tốt hơn cho quản trị nội bộ. Việc phân loại chi phí không nên dừng lại ở yêu cầu tuân thủ chế độ kế toán mà cần gắn với mục tiêu kiểm soát và phân tích chi phí trong điều kiện giá đầu vào biến động. Doanh nghiệp cần chú trọng phân biệt rõ chi phí biến đổi và chi phí cố định, chi phí trực tiếp và chi phí gián tiếp, đồng thời xác định các khoản chi phí có thể kiểm soát được tại từng bộ phận. Cách tiếp cận này giúp nhà quản trị đánh giá chính xác mức độ ảnh hưởng của biến động giá đến từng nhóm chi phí, từ đó chủ động xây dựng các phương án điều chỉnh kế hoạch sản xuất và giá bán phù hợp với diễn biến thị trường.

Tiếp theo, quy trình tập hợp chi phí cần được hoàn thiện theo hướng chi tiết hóa đối tượng chịu chi phí. Việc tập hợp chi phí theo trung tâm trách nhiệm, theo công đoạn sản xuất hoặc theo từng sản phẩm, dự án sẽ giúp doanh nghiệp phản ánh đầy đủ và kịp thời những biến động chi phí phát sinh do tăng giá đầu vào. Khi chi phí được theo dõi

chi tiết hơn, doanh nghiệp có thể nhanh chóng phát hiện các khâu sản xuất phát sinh chi phí vượt định mức, từ đó điều chỉnh quy trình, cải tiến kỹ thuật hoặc tái cấu trúc nguồn cung ứng nhằm hạn

chế tác động của lạm phát chi phí. Đây là giải pháp quan trọng giúp chuyển kế toán chi phí từ vai trò ghi nhận sang vai trò kiểm soát và cảnh báo sớm ■

TÀI LIỆU THAM KHẢO:

Bộ Tài chính (2023). Chế độ kế toán doanh nghiệp.

Cục Thống kê (2025). Báo cáo tình hình kinh tế - xã hội quý IV và năm 2025.

Phan Thị Dung (2020). Nghiên cứu về Kế toán quản trị chi phí trong các doanh nghiệp. Truy cập từ: <https://www.hoiketoanhcm.org.vn/vn/trao-doi/nghien-cuu-ve-ke-toan-quan-tri-chi-phi-trong-cac-doanh-nghiep/>.

Nguyễn Thị Kim Chi (2022). Kế toán quản trị chi phí và kết quả một số nghiên cứu trong doanh nghiệp sản xuất. Tạp chí Châu Á - Thái Bình Dương tháng 5/2022, trang 107- 109.

Ngày nhận bài: 8/12/2025

Ngày phản biện đánh giá và sửa chữa: 20/12/2025

Ngày chấp nhận đăng bài: 6/01/2026

ENHANCING COST ACCOUNTING PROCESSES IN RESPONSE TO RISING INPUT PRICES AND INFLATION

● **TRAN THI HONG VAN**

Faculty of Accounting and Auditing,
University of Economics - Technology for Industries

ABSTRACT:

Amid rising input costs and persistent inflationary pressures in 2025, the refinement of cost accounting processes has become critical for businesses seeking to control costs, accurately determine production expenses, and support timely managerial decision-making. This study examines the prevailing cost and inflationary conditions in Vietnam in 2025 and analyzes the role and essential components of effective cost accounting systems. The study highlights how well-designed cost accounting processes contribute to improved cost control and enhanced management efficiency in business operations.

Keywords: cost accounting, accounting process, input costs, inflation, business.